HENDRIK BROENLAND

SOLDAAT-TELEFONIST KNIL

VERMIST OP TARAKAN

Majoor b.d. Peter Yska

DEEL 1

24 september 1993 was een belangrijke datum voor het Regiment Verbindingstroepen en vertegenwoordigers van de Verbindingsdienst van het voormalige Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL). Op die datum werden namelijk de eerste plaquettes met namen van militairen, ingedeeld bij de Verbindingsdienst van het KNIL en omgekomen in de Tweede Wereldoorlog in Zuidoost-Azië, onthuld.

Vanaf mei 1994 worden deze KNIL-militairen ieder jaar herdacht. Door de onthulling en de herdenkingen is de relatie, voordien redelijk vaag, tussen het Regiment Verbindingstroepen en de Verbindingsdienst in het voormalig Nederlands-Indië duidelijk hersteld. Opmerkelijk blijft dat over de Verbindingsdienst van het KNIL nog nooit een artikel is verschenen in dit tijdschrift. Een aanleiding om daarin eens verandering aan te brengen, vormen enige documenten die in het bezit zijn gekomen van de Historische Collectie Verbindingsdienst. Ze zijn afkomstig uit de nalatenschap van de sinds 11 januari 1942 op Tarakan vermiste KNIL-militair Hendrik Broenland wiens naam ook op een van de plaquettes bij het monument staat. ➔

Een, in WOII, door Nederlandse soldaten gebouwde bunker op Takaran. Foto: Shutterstock

Broenland in het groenkleurige uniform van het Koloniaal Werfdepot

Hendrik Broenland

Broenland werd op 20 juni 1913 in Velp geboren en woonde nog bij zijn ouders toen hij opteerde voor het KNIL. Hij was ongehuwd maar wel verloofd.

In 1938 tekende hij, na geselecteerd te zijn, een verbandakte voor een uitzending van vijf jaar naar Nederlands-Indië. Eind dat jaar meldde hij zich daarom bij de Koloniale Reserve op de Prins Hendrikkazerne in Nijmegen om daar, voor de uitzending, een militaire basisopleiding te volgen. Na beëindiging daarvan vertrok hij met een 'transport', samengesteld uit militairen van verschillende wapens, per boot naar Indië.

Van die reis maakte Broenland een reisverslag dat begint met de zinsnede: "27 December '38. A.B. m.s. ,,Kota Gede". Vertrek uit Nijmegen kwart voor negen uit de P.H. Kazerne, voor het laatst door de sneeuw naar het station geloopen, waar 3 zusters van mij, me een laatste groet voor vijf jaar brachten."

Het reisverslag

Broenland schrijft dat het 'transport' met de trein via Utrecht naar Rotterdam reed en daar op de Lloydkade aan boord ging van het m.s. Kota Gede. Om circa 15.00 uur, onder het spelen van het Wilhelmus, werd het schip door sleepboten van de kade weggetrokken om vervolgens de reis naar Indië aan te vangen. In zijn beschrijvingen vertelt Broenland, behalve over wat hij zoal ziet, vooral over het algemene leven en de ontspanning aan boord. Ook meldt hij dat er bijna iedere dag militaire activiteiten zijn, zoals gymnastiek, touwtrekken, hardlopen, dagelijkse theorielessen over o.a. de leefwijze in Indië en lessen in het Maleis. Over het eten aan boord is hij dik tevreden, zij het dat het dagelijkse aardappelschillen (tot einde van de reis!) hem steeds meer gaat tegenstaan.

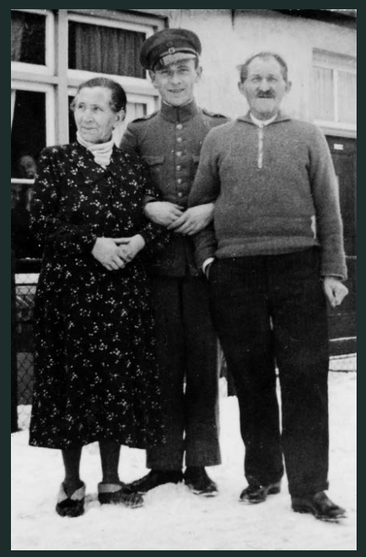

Broenland met zijn vader Johannes Hermanus Broenland en moeder Hendrika Broenland-van Beek voor hun woning in Velp

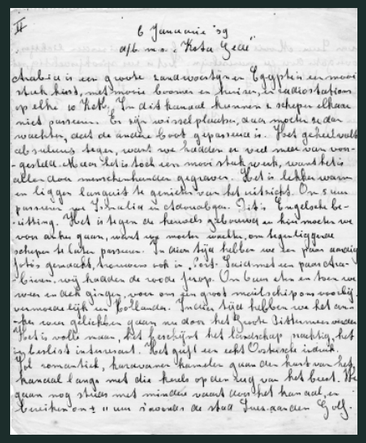

Een tekst uit het reisverslag

Op 6 januari 1939 mochten de militairen, na het afmeren in Port Saïd rond 06.00 uur, tot 12.00 uur in de stad passagieren. Zondag 22 januari arriveerde de Kota Gede in de haven van Tandjong Priok. Na de douanecontrole vertrokken de militairen per trein naar Batavia waar ze officieel verwelkomd werden, voor

De vakken voor de soldatenopleiding telefonist:
- leggen veldkabel
- leggen blanke kabel
- leggen grondkabel
- diverse soorten telefoonapparatuur
- diverse soorten centrales
- telefonie procedures
- seinen en opnemen tot 12 woorden
- vlagseinen
- lampseinen
- seinen met de heliograaf
- elektrotechniek
- telefoontechniek
- lijntelegrafie
- vercijferen
- administratie (Berichtenkantoor procedures)

De belangrijkste vakken voor de Algemene Militaire Vorming:
- krijgstucht
- inwendige dienst
- sport
- marsen
- geweervechten
- wapenleer
- schieten
- velddienst (vooral gebaseerd op het voorschrift VPTL: 'Voorschrift voor de uitoefening van de Politiek-politionele Taak van het Leger')

Passagieren in Port Saïd

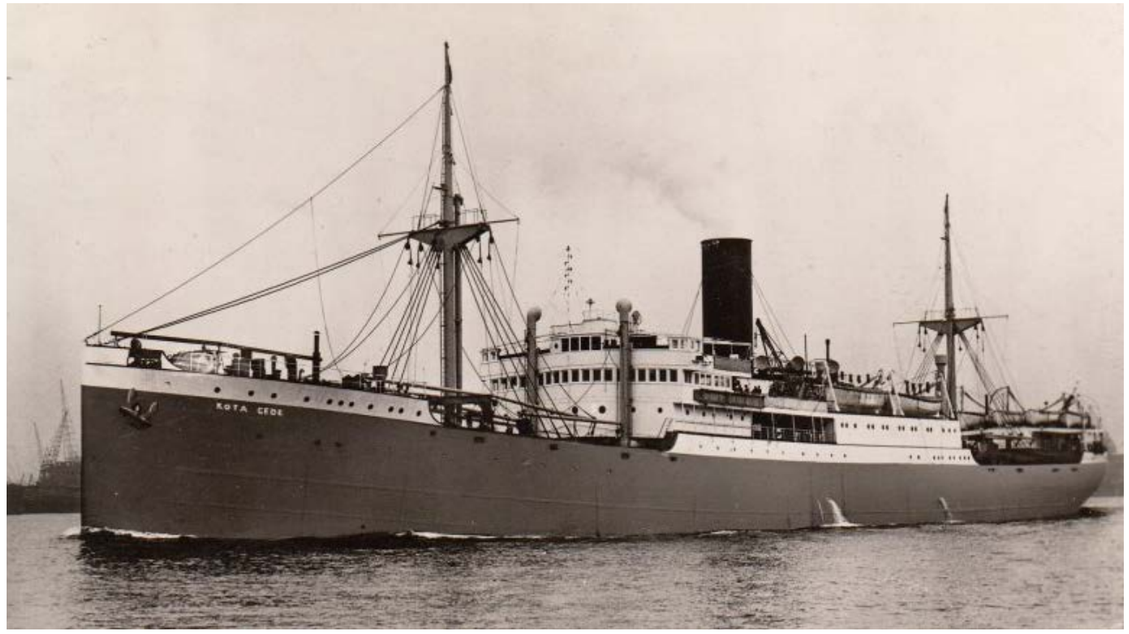

M.s. Kota Gede waarmee de overtocht werd gemaakt

het eerst een rijstmaaltijd kregen, een deel van hun (winter)kleding inleverden en om 17.00 uur in de trein naar Tjimahi (tegenwoordig Cimahi) stapten.

Tjimahi

Het circa 10 km west van Bandoeng op West-Java gelegen Tjimahi was een echte garnizoensplaats met een groot aantal kazernes voor verschillende eenheden waaronder een voor de genie. In 1912 werd hierin het Opleidingscentrum voor de Genietroepen ondergebracht. Dit opleidingscentrum bestond, na een ingrijpende reorganisatie, sinds 17 november 1938 uit een pionierbataljon en een technische bataljon met een zoeklicht- en een radio- en telefoncompagnie en het Korps Luchtvaart Radiotelegrafisten. Bij dit korps kregen telegrafisten, bestemd voor de Militaire Luchtvaart Afdeling, hun basistraining.

De toenemende externe (Japanse) dreiging vereiste dat het KNIL zich vanaf 1935, naast haar politionele taak, ook ging voorbereiden op die van landverdediging. Daarvoor was het o.a. nodig

DJAKARTA
BANDUNG
Sukabumi
Tjiandjur
Purwakarta
Indramaju
TJIREBON
Garut
Tasikmalaja
Bandjar
Tjilatjap
Tjiamis
Tjiledug
Kedawung
Sutawangi
Tjibarusa
Tjikampek
Krawang
Bekasi
Depok
Tjibinong
Bogor
Tjimahi
Tjiamis
Tjiamis
Tjidjalang
Tjiwidej
Soreang
Madjalaja
Sumedang
Tjilatjap
Tjiledug
Tjiamis
Tjiamis
Tjiamis